

PODSTATA ODPÚŠŤANIA Z DUCHOVNO-VEDECKÉHO POHL'ADU

Prokofjev Sergej O.

Charakteristiku odpúšťania z duchovnovedeckého pohľadu možno najlepšie začať popisovaním ľudských bytostných článkov, ako sa nachádzajú v 2. kapitole knihy Rudolfa Steinera "Tajná veda v náčrte". Tam stojí:

"Čo je pre fyzické telo smrť, pre éterické telo spánok, to je pre astrálne telo zabudnutie. Môžeme tiež povedať: Éterickému telu je vlastný život, astrálnému telu vedomie a ja spomienka".

Uvedené slová Rudolfa Steinera možno pochopiť takto: Fyzické telo sa premieňa ihneď v mŕtvolu, sotva ho opustili vyššie bytostné články, a uskutočňujú sa v ňom procesy, ktoré nachádzame všade v minerálnom svete. Minerálna substancia ako taká nemá žiadny život. Ten do nej vniká vplyvom éterického tela, ako sa to deje aj u rastlín. Tieto nemajú však, hoci majú život, predsa len žiadne vedomie, rozhodne nie v tej forme ktorú pozná človek. Tak sú rastliny ponorené vo svojom nevedomí akosi do hlbokého spánku, ktorý možno porovnať s hlbokým, bezsenným spánkom človeka.

Precitnutie sa deje až na ďalšom, vyššom stupni prírodného bytia spojením s astrálnym telom, ktoré je nositeľom vedomia. Takým vnútorným usposobením, ktoré obsahuje prvé elementy vedomia, disponujú zvieratá. Preto nachádzame aj u nich napr. rytmickú výmenu dvoch stavov vedomia, spánku a bdenia, hoci sa tieto stavy ešte veľmi líšia od podobných stavov u človeka. Lebo "stav vedomia" zvierat, ktorý je vyvolaný prístupím astrálneho tela, môže sa porovnávať v skutočnosti len so snivým stavom človeka, pretože vedomie astrálneho tela dospieva len až k snivej jasnosti.

Čím však zviera, to znamená astrálne telo v ňom pôsobiace, vôbec nedisponuje, to je dôsledný, neprerušovaný prúd vedomia a individuálne vedomie seba samého, ktoré sa oň opiera. Takýmto vedomím o sebe samom disponuje len človek ako nositeľ individuálneho ja mimo astrálne telo. Preto sa Rudolf Steiner vyslovil o astrálnom tele a ja v tejto súvislosti, že "astrálne telo by muselo minulosť vždy znovu nechať klesnúť do zabudnutia, keby ju ja nezachraňovalo do súčasnosti.

Len u istých chorobných stavov sa môže stať, že snivé vedomie, ktoré kľúči z astrálneho tela, nie je pri precitnutí zo spánku dostatočnou mierou uchopené a prejasnené pôsobením zvonku prichádzajúcich dojmov vonkajších zmyslov. Potom je tu neprimerane "vzdúvanie" astrálneho tela, takže vnútorné oblasti pôsobenia ľudského denného vedomia ja sú zaplavené až po istý stupeň jeho silami a snivou vôľou v ňom žijúcou. Potom prerušuje astrálne telo akosi o svojej ujme ja, ktoré ho natrvalo preniká, ako aj prúd spomienok, ktorý ja nesie, čím je jasné, bdelé vedomie človeka zakalené temným, tlmeným vedomím astrálneho tela, čo je porovnateľné so snovými zážitkami počas bdenia. Rudolf Steiner uvádza častejšie vo svojich prednáškach pre objasnenie tohto procesu zvlášť názorný príklad, ktorý vzal zo života. Vo svojej mladosti sám stretol jedného človeka, ktorý náhle stratil pamäť. Ten jedného dňa vstal, opustiac bez akejkoľvek pochybnosti svoju rodinu, svoj dom, sadol na vlak a cestoval do iného mesta. Tam si opäť kúpil lístok do iného mesta, odtiaľ do tretieho a tak ďalej. Tak jazdil po niekoľko týždňov Európou bez toho, aby chápal, čo robí. Vedomie jeho astrálneho tela so zvyklosťami, ktoré v ňom boli vznikli skorším pôsobením jeho ja, nechalo ho konať navonok úplne 'rozumne' - kupoval lístky, nahliadal do cestovných poriadkov, zachovával všetky pravidlá správania sa

pri jazde, atď, pri tom všetkom nemal žiadne vedomie seba samého, žiadne vedomie svojho ja. To tak pokračovalo, až nakoniec dosiahol znovu kontinuity svojej individuálnej pamäti a našiel seba samého v azyle úplne cudzieho mesta. Túto udalosť vysvetlil potom Rudolf Steiner z duchovnovedeckého hľadiska takto:

"Nosíme so sebou akosi ako spracovaný poklad spomienky zo svojich zážitkov (vo vonkajšom svete). A keď sa niečo v chorobných prípadoch - o tom som tiež už hovoril - z týchto spomienok stráca, potom je to poškodenie nášho ja samého". Z toho vyplýva so všetkou jasnosťou, že sa takéto pôsobenie astrálneho tela na ja úplne prehrešuje voči správne mu vývoji, keď preniká ako nižší článok ľudskej bytosti neoprávnene do sféry vyššieho článku, a ruší tak jeho zákonité pôsobenie.

Keď sme sa zoznámili s týmito úvodnými myšlienkami, môžeme teraz pozorovať proces odpúšťania zo stanoviska modernej duchovnej vedy. Pretože pri akte odpúšťania vyvolávame vo svojom vnútri aj akési "prerušenie" čiže okamih zabudnutia v trvajúcom spomienkovom prúde, ktorý je základom nášho bdieľo vedomia ja, ale s plným vedomím a z vlastnej vôle. Len sa nespôsobí v protiklade k vyššie uvedenému prípadu v akte odpustenia ako aktu zabudnutia vedome spôsobeného žiadne poškodenie individuálnemu ľudskému ja. Naopak jeho sily tým značne rastú a vnútorný svet človeka sa čistí a zduchovňuje. Z toho vyplýva, že duchovná sila prejavujúca sa v akte pravého odpustenia, ktorá zo svojej podstaty posilňuje ľudské ja, nemôže prýštit z astrálneho tela, ktoré môže pôsobiť na ja len spôsobom negatívnym, zatemňujúcim jeho vedomie.

Čo ale môže na ja pôsobiť pozitívne? Odpoveď na túto otázku nám dáva základný pedagogický zákon, ktorý Rudolf Steiner formuloval v 2. prednáške "Liečebno-pedagogického kurzu". Tam je ukázané, že sa pozitívne pôsobenie jedného bytostného článku na druhý môže diať len v smere od vyššieho k nižšiemu a nie naopak. Tak musí napr. vychovávateľ, keď chce privodiť pozitívnu zmenu vo fyzickom tele svojho žiaka alebo človeka mu zvereného, musí pôsobiť zo síl jeho éterického tela na telo fyzické. Pre pozitívne pôsobenie na éterické telo žiakovo potrebuje sily vlastného astrálneho tela a pre pozitívne pôsobenie na jeho astrálne telo síl ja. Nakoniec formuluje Rudolf Steiner sám najbližší ďalší stupeň, ktorý obsahuje odpoveď na našu otázku: "... na ja môže pôsobiť len niečo žijúceho v duchovnom Ja." Pritom treba mať na zreteli, že tento zákon je pozemským odtlačkom vzájomného pôsobenia všetkých vyšších hierarchií oprávneného vývoja v duchovných svetoch, až k najvyšším z nich vzájomným pôsobením ako medzi sebou, tak i vzhľadom k ľuďom.

A tak môže jedine vyššie Ja človeka čiže duchovné Ja pôsobiť v pozitívnom zmysle na obyčajné ja, bez toho, že mu spôsobí škodu, ale naopak môže podporovať jeho rast a jeho vývoj.

V tom tkvie poukaz na najvnútornejšiu podstatu deja odpustenia: Človek môže v skutočnosti odpustiť len vtedy, to znamená z vlastnej vôle a bez najmenej škody pre seba samého prerušiť prúd spomienok, ktorý nesie jeho individuálne ja, keď dá v sebe zažiariť svetlu svojho vyššieho Ja, alebo inak povedané, keď je schopný svoje ja preniknúť silami duchovného Ja. A to znamená, že v otázke odpúšťania ako takého je už obsiahnutý obojstranný vzťah vyššieho a nižšieho ja, takže nemôžeme bez toho, že sa ponoríme do podstaty a významu odpúšťania, tento vzťah skutočne pochopiť. Lebo to, čo uskutočňuje vyššie Ja počas celého pozemského života nepretržite vzhľadom k nižšiemu ja, to je - vyjadrené v ľudskej reči - proces neprerušovaného odpúšťania, odpúšťanie všetkých tých početných chýb a omylov, ktorých sa nižšie ja vždy opäť dopúšťa, a to predovšetkým proti, že sa vo väčšine prípadov nachádza v neustálej alebo čiastočnej nevedomosti (zabudnutia) vzhľadom

k pravým impulzom stále vedúceho vyššieho Ja.

Keď si tu uvedomíme, že Rudolf Steiner poukazuje na to, ako je vyššie Ja (duchovné Ja) človeka v našom vývojovom cykle nesené v duchovných svetoch strážnym anjelom, a že preto nevzniká z určitého stanoviska žiadny principiálny rozdiel, či sa hovorí, že pôsobí duchovné ja, alebo že pôsobí anjel človeka, potom to, čo bolo až doteraz povedané, môže tiež vrhnúť svetlo na vlastný charakter vzájomného vzťahu človeka so strážnym anjelom, ktorý ho vedie. Lebo vzťahy anjela k človeku ním vedenému sú utvárané čo najprísnejšie podľa vyššie uvedených slov Kristových: "Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia". Ved' človek nevie spravidla vo svojom obyčajnom dennom vedomí skoro nič o úmysloch, o významných rozhodnutiach, o ideálnom pláne pre svoj budúci pozemský život; tento plán vypracoval pred zrodením sám pod vedením svojho anjela vo svojom vyššom Ja. A nič o tom nevediac, nespomínajúc si na to, uskutočňuje potom v živote činy, chová myšlienky a city vo svojej duši, ktoré sú z najväčšej časti pravým opakom. Z druhej strany tvorí toto nevedenie (možno tiež povedať: zabudnutie) základ pre takmer neobmedzené sily odpúšťania, ktoré anjel prináša v ústrety človeku, ktorého vedie. Lebo bez týchto síl, tzn. nez onoho vždy opätovného odpustenia alebo, ako povedal Kristus sám, - nie sedemkrát, ale sedemdesiat sedem rás ", nemohol by človeka sebe zvereneného nikdy viesť správne od inkarnácie k inkarnácii.

Tak sprevádza anjel človeka pozemským životom a dobami posmrtného bytia v stálej službe pre Kristovu bytosť, ktorej impulz prijal anjel pravidelného vývoja pred ľuďmi, keď Kristus prešiel na svojej ceste k inkarnácii na Zemi ako Ježiš Nazaretský skrze anjelskú sféru.

Táto charakteristika odpúšťania ako výrazu spoločného pôsobenia vyššieho Ja s nižším robia zrozumiteľným vzťah, popisovaný v predošlej kapitole, takého vedúceho zasvätenca kresťanskej ezoteriky ako Christiana Rosenkreutze k vyššiemu Ja človeka. Pretože tento vzťah sa blíži podľa svojho charakteru onomu vzťahu, ktorý má k nemu anjel vediaceho človeka, pretože veľkí zasvätení vo svojom vlastnom vývoji už dnes začleňujú onen stav, ktorého ostatní ľudia dosiahnu až na Jupiteri. V prednáške z 18. októbra 1905 (GA 93) popisuje Rudolf Steiner tento vzťah zasvätenca k vyššiemu Ja ostatných ľudí takto:

"Vyššie Ja človeka nie je niečím, čo žije v nás, ale je okolo nás. Vyššie Ja sú vyššie vyvinuté individuality. Človek musí mať jasno o tom, že vyššia Ja je mimo neho. Keby ho hľadal v sebe, nikdy by ho nenašiel. Musí ho hľadať u tých, ktorí už prešli tou cestou, ktorou chceme ísť. (...) Aby sme sa ... skutočne zoznámili s vyšším Ja, musíme ho hľadať tam, kde už dnes je, u vyšších individualít. To je styk žiakov s Majstrom ". (GA 93a)

Keď čítame dnes veľmi početné spomienky osobných žiakov Rudolfa Steinera, tak môžeme u niektorých pri popise dojmu, ktorý v tej či onej situácii na nich urobil, vycítiť, ako sa stretnutie s ním stalo pre nich stretnutím s vlastným vyšším Ja, pričom tieto stretnutia zažili prvýkrát vďaka Rudolfovi Steinerovi.

Tou mierou však, akú veľkí zasvätení reprezentujú toto vyššie Ja, musia oni tiež plniť úlohu, ktorú má toto vyššie Ja voči nižšiemu, to znamená, oni mu musia odpúšťať, aby mohli naďalej pri ňom zotrvať, naďalej mu pomáhať, aby sa ono pohybovalo na vývojovej ceste vzostupnej a nie zostupnej. A tak pôsobia aj praví zasvätení vo vzťahu k ľuďom.

Ak to zhrnieme, môžeme okultný "mechanizmus" odpúšťania opísať takto:

Následkom usilovania morálnej vôle vychádzajúcej z individuálneho ja, vôle, ktorá tvorí akt odpúšťania - to znamená vedomého zabudnutia *) zla alebo bezprávia, ktoré nám bolo spôsobené - následkom toho sa vytvárajú v neprerušenom spomienkovom prúde, ktorý naše ja preniká a naše vedomie ja nesie, akési "priestory bez spomienky", do ktorých sa teraz môže vylievať substancia vyššieho Ja čiže duchovného Ja ako niečo premieňajúceho všetko zlo. A táto substancia duchovného Ja vniká, nesená ďalej prúdom spomienky, skrze neho do ľudského ja, viac a viac ho zduchovňuje. Tým nenastáva potom žiadne zúženie, ale naopak stále väčšie rozširovanie vedomia ja a súčasne prenikanie tohto vedomia ja vyššími morálnymi silami, ktoré ho približujú prežívaniu jeho praobrazu - stretnutie s Kristom v duchovnom svete hraničiacom so Zemou.

*) V žiadnom prípade tu nie je mienené obyčajné zabúdanie. Naopak ide v tomto procese najprv o to, že všetko subjektívne, napr. vnútorný protest alebo antipatia, uvoľňuje svoje miesto dokonalému duševnému pokoji a objektívnemu prijímaniu osudu. Spôsobené bezprávia môže postihnutý dokonale objektivizovať a úplne oddeliť od vlastnej osoby ako takej. Potom prejde zlá, negatívna spomienka pozvoľna akousi smrťou (zabudnutím), aby mohla vstať z mŕtvych ako odpustenie, ako silná vôľa dať svetu toľko dobra, koľko mu bolo zlým činom odňaté. Na takýto čin si bude človek potom spomínať len potiaľ, ako je to potrebné pre uskutočnenie pravého odpustenia.